

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА СУСПІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН
НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені О.О. БОГОМОЛЬЦЯ
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ, БІОЕТИКИ ТА ІСТОРІЇ МЕДИЦИНИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**НАРАДИ-СЕМІНАРУ
ЗАВІДУВАЧІВ КАФЕДР (КУРСІВ) СОЦІОГУМАНІТАРНИХ
ДИСЦИПЛІН МЕДИЧНИХ ТА ФАРМАЦЕВТИЧНИХ
ФАКУЛЬТЕТІВ ЗВО УКРАЇНИ**

**«ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ І
АСПІРАНТІВ МЕДИЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ В КОНТЕКСТІ
ВИКЛАДАННЯ СОЦІОГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН»**

16 СІЧНЯ 2020 РОКУ

М. ЗАПОРІЖЖЯ - М. КИЇВ

Редколегія:

Утюж І. Г. – завідувач кафедри суспільних дисциплін ЗДМУ, доктор філософських наук, професор;

Мегрелішвілі М. О. – кандидат філософських наук, доцент кафедри суспільних дисциплін ЗДМУ;

Касаткіна К. А. – викладач кафедри суспільних дисциплін ЗДМУ.

Збірник матеріалів наради-семінару завідувачів кафедр (курсів) соціогуманітарних дисциплін медичних та фармацевтичних факультетів ЗВО України «Шляхи підвищення якості підготовки студентів і аспірантів медичних університетів в контексті викладання соціогуманітарних дисциплін». – Запоріжжя: ЗДМУ, 2020. – 112 с.

Автори матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність наданої у доповідях інформації й точність наведених цитат. Точка зору автора не завжди може співпадати з позицією редколегії.

ЗМІСТ

1. МІСЦЕ СОЦІОГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МЕДИЧНИХ КАДРІВ

<i>Утюж І. Г., Спиця Н. В.</i> РЕАЛІЗАЦІЯ СТАНДАРТІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРОСТОРУ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ЗАПОРІЗЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ.....	6
<i>Васильєва І. В., Нечушкіна О. В.</i> ЗНАЧЕННЯ ФІЛОСОФСЬКОЇ, СОЦІОГУМАНІТАРНОЇ ОСВІТИ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МЕДИЧНИХ КАДРІВ.....	9
<i>Бідзіля П. О., Дідик С. С.</i> З ДОСВІДУ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ЗАПОРІЗЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ.....	13
<i>Білецька Л. В.</i> АКсіОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ СОЦІОГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	17
<i>Вергелес К. М., Куліш П. Л., Школьнікова Т. Ю., Вергелес Т. М.</i> РЕФОРМА ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ І ТРАНСФОРМАЦІЇ ЇЇ ЗМІСТУ.....	20
<i>Жадько В. А.</i> ПРОВІДНА РОЛЬ ФІЛОСОФІЇ В НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	22
<i>Звягіна Г. О.</i> «УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК ІНОЗЕМНА» У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ.....	26
<i>Іванова К. А., Балабай Я. В., Кулакова О. М.</i> ВИВЧЕННЯ ФІЛОСОФСЬКИХ ДИСЦИПЛІН – ЗАПОРУКА ЯКІСНОЇ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ (ОГЛЯД ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ)....	28
<i>Іванова К. А., Садовніков О. К.</i> СОЦІОГУМАНІТАРНА ОСВІТА – ВИХОВАННЯ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ.....	30
<i>Кірієнко С. В.</i> ПИТАННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК У КОНТЕКСТІ РІВНІВ НАУКОВОСТІ.....	33
<i>Кудин О. О.</i> БІОЕТИЧНІ ПРИНЦИПИ ІСЛАМСЬКОЇ ЕТИКИ.....	36
<i>Мегрелішвілі М. О.</i> МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ "ІСТОРІЯ МЕДИЦИНИ".....	39

1. МІСЦЕ СОЦІОГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН У СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МЕДИЧНИХ КАДРІВ

РЕАЛІЗАЦІЯ СТАНДАРТІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРОСТОРУ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ЗАПОРІЗЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Утюж І. Г., Спиця Н. В.

Запорізький державний медичний університет

Національною стратегією розвитку вищої освіти України є входження в Європейський простір вищої освіти (ЄПВО) і формування фундаментальних принципів і цінностей ЄПВО. Принципи і ціннісні орієнтири модернізації вищої освіти та якісної діяльності науково-педагогічних працівників представлені у нормативних документах, що регламентують роботу закладів вищої освіти України, зокрема такі: Комюніке «Болонський процес у період до 2020 року – Європейський простір вищої освіти у новому десятилітті». Конференція європейських міністрів, відповідальних за вищу освіту, у м. Льовені та м. Лювен-ля-Ньов, 28–29 квітня 2009 р. (Leuvenand Louvain-la-Neuve Communiqué, 2009); зустрічі міністрів європейських країн, відповідальних за вищу освіту, в м. Єрвані 14–15 травня 2015 р. і відображено у відповідному Комюніке (Yerevan Communiqué, 2015); конференція міністрів освіти країн Болонського процесу, що відбулася 24–25 травня 2018 р. у м. Парижі (Paris Communiqué, 2018) [1].

Освітні форуми, що проводились університетами, які є повноправними членами Європейської асоціації університетів: *1st Forum European Learning & Teaching Forum Paris, France, 28-29 September 2017, the 2019 European Learning & Teaching Forum entitled “Towards successful learning: Controversies and common ground” at the University of Warsaw; 2020 European Learning & Teaching Forum Balancing tradition and change 13-14 February 2020, hosted by Utrecht University, Netherlands.*

У цілому в даних нормативних документах і заходах презентовані інновації у викладанні і навчанні, які активно повинні впроваджуватись і створити систему забезпечення якості вищої освіти. Серед запропонованих інновацій наведемо декілька:

1. Запровадження студентоцентрованого навчання та відкритої освіти в контексті навчання впродовж життя [2].

2. Розроблення та покращенні стратегій щодо навчання та викладання. Розробка міждисциплінарних програм, а також поєднання академічного навчання та навчання на робочому місці. Студенти повинні мати справу з дослідженнями або діяльністю, пов'язаною з дослідженнями та інноваціями, на всіх рівнях вищої освіти, щоб розвинути критичний та творчий образ мислення, який дозволить їм знаходити інноваційні рішення щодо викликів, що виникають [2].

3. Оцифровування/диджіталізація відіграє важливу роль в усіх сферах суспільства, та в освіті особливо, тому що це дає можливість покращити навчання впродовж життя, зробити навчання гнучким, розвивати цифрові навички та компетентності, удосконалювати аналіз даних, освітні дослідження і прогнозування, та усунути регуляторні перешкоди щодо надання відкритої та цифрової освіти [2].

Розглянувши пріоритетні орієнтири діяльності науково-педагогічних працівників в умовах нової ідеології реформування, ми констатуємо, що освіта залишається тією сферою, де реформи будуть проходити постійно. Трансформації в суспільстві диктують нові компетенції, навички і вміння, якими повинна володіти молода людина для досягнення своєї мети в сучасних умовах. Тому, українська освіта майбутнього вже зараз має максимально чітко врахувати всі зміни та шукати відповіді на виклики. А саме, в першу чергу задовольняти професійні стандарти глобального характеру, які визначаються міжнародними ринками. Негнучкі системи індустріальної та професійної освіти мають зазнати активних змін, щоб відповідати на всі виклики сучасності. Практикоорієнтована освіта має створити нові методи та інструменти. Крім того, з'являються нові форми освіти, а саме – освітні платформи за якими, скоріше за все велике майбутнє вищої освіти.

Сучасні європейські стандарти вищої освіти диктують необхідність покращення всіх її трьох напрямків: самого навчання, якості викладання та активного розвитку наукових досліджень. Завдання європейського університету на сьогоднішній день щільно пов'язується з тим, щоб підняти якість та статус викладання до високого статусу досліджень. Нажаль, не всі українські заклади вищої освіти можуть зараз похизуватись веденням високоякісних дослідницьких програм та існуванням високо фінансованих наукових програм. Але, медичні університети, саме те середовище де завжди існуватимуть прибуткові розробки в яких можуть бути зацікавлені як вітчизняні так і зарубіжні інвестори. Отже, саме на базі української вищої медичної освіти можливо максимально якісно втілити амбітні плани європейської вищої освіти – сформувати потужні університети майбутнього де і викладання, і дослідницька діяльність будуть стимулювати якнайкращу освіту.

Результатом якісного навчання в першу чергу вважається формування фахівця, який здатен знайти собі місце на ринку праці. Безумовно, така модель залишається традиційною для медичної освіти, але, крім того, у швидкоплинному глобалізованому світі у вищої освіти є ще одне не менш важливе завдання – сформувати основні «погляди про світ», випустити у широкий світ людину з якісним філософським світоглядом. Людину, яка здатна критично мислити, має творчий підхід до своєї професійної діяльності, здатна самостійно шукати необхідну інформацію та займатися самоосвітою, має гарні комунікативні навички та вміє знаходити нестандартні рішення. А це означає, що в сучасному університеті гуманітаристика не втрачає своєї актуальності, а подекуди, навіть стає пріоритетною позицією сучасної моделі закладів вищої освіти.

Що саме маємо враховувати у вищій освіті в першу чергу для задоволення основних потреб майбутнього? Спробуємо розглянути декілька моментів на прикладі вищої медичної освіти, а саме – освіти у Запорізькому державному медичному університеті. На нашу думку, доречним буде розкрити два основні напрямки завдяки яким ЗДМУ активно входить в світову мережу гравців вищої медичної освіти, які вчаться швидко і продуктивно давати відповіді на виклики сучасності. Адже, ми не просто переходимо від однієї парадигми розвитку університету до іншої, ми спостерігаємо велику диверсифікацію університетських моделей і маємо створювати цю нову реальність разом. Частиною такої нової освітньої реальності, авторами якої є творчий тандем керівництва вишу та викладачів кафедр гуманітарного спрямування є *по-перше*: он-лайн курси, що забезпечують реалізацію нових освітніх проектів глобального освітнього простору без яких важко уявити собі сучасний вищий навчальний заклад та, *по-друге*: практикоорієнтовна освіта, освіта для дорослих, яка в свою чергу реалізується в двох напрямках:

- а) освітня програма підготовки докторів філософії PhD;
- б) проект «Школа молодого викладача».

Щодо он-лайн курсів, варто відмітити наявність великої кількості курсів з трансгуманітарної специфіки. За останні десятиліття змінилось етико-онтологічне ставлення людини до нових знань про життя, формування нових наукових контекстів, що визначають майбутнє людства, до розуміння своєї природи та оточуючого середовища. Це означає зміну взаємодії гуманітаристики та дисциплін природничого спрямування. Гуманітарні дисципліни, в першу чергу філософія, транслують відкритість технологіям, пов'язаним з безпосереднім знанням про людину і свою готовність систематизувати, осмислювати та прогнозувати наслідки відкриттів у цих сферах.

Знання, що змінюють та вдосконалюють людину, знання, які безпосередньо впливають на життя планетарного рівня отримуються в першу чергу в сфері медичних наук. Під впливом знань в генній інженерії, наномедицині, сфері біотехнологій – людська природа втратила статус непорушної, константної. Такий злам в онтологічному контексті поставив цілий ряд питань перед людством і їх кількість продовжує зростати під тиском нових наукових здобутків. Тому, іноді, медичні університети мають, можливо, навіть більше причин впроваджувати і розвивати гуманітаристику, як базис для систематизації та впровадження нових наукових здобутків, ніж університети гуманітарного профілю. Адже, гуманітарні науки – це науки, які допомагають зрозуміти, осмислити все, чим зараз володіє людство. Саме тому, на базі гуманітарних кафедр ЗДМУ розроблено і впроваджено велику кількість курсів в яких реалізовано потенціал креативної взаємодії гуманітаристики та здобутків природничих наук про людину. Серед них: «Філософія медицини», «Етичні проблеми в медицині», «Теорія пізнання та медицина», «Деонтологія в медицині», «Соціологія та медична соціологія», «Етика та естетика», «Медицина та художня культура», «Етика та деонтологія», «Основи психології» та багато інших.

Прогресивний розвиток будь-якої соціальної системи забезпечується тим, що вона не просто вчасно надає адекватні відповіді на виклики, але і здійснює «кроки на випередження». В системі вищої медичної освіти сьогодні відбуваються зміни, що дають можливість реалізовувати нові ідеї. Зокрема, в Запорізькому державному медичному університеті створено технічний та креативно-педагогічний простір для інновацій.

Література:

1. Болонський процес у період до 2020 року – Європейський простір вищої освіти у новому десятилітті. Комюніке конференції європейських міністрів вищої освіти, Льовен та Лювен-ля-Ньов, 28 – 29 квітня 2009 року. URL: [http://www.edupolicy.org.ua/files/Louvain_Communique\(2009\).pdf](http://www.edupolicy.org.ua/files/Louvain_Communique(2009).pdf) (дата звернення: 25.12.2019).

2. Паризьке комюніке, Париж, 25 травня 2018 р. URL: <http://erasmusplus.org.ua/search/158-materialyhere-team/1904-dokumenty-yevropeiskoho-prostoru-vyshchoi-osvity-yerpvo.html> (дата звернення: 25.12.2019).

3. Регейло І. Фундаментальні цінності європейського простору вищої освіти (2010 – 2018 р.р.): пріоритетні орієнтири діяльності науково-педагогічних працівників // THE PEDAGOGICAL PROCESS: THEORY AND PRACTICE (SERIES: PEDAGOGY) – № 4 (63), 2018. – С. 7-13. – Режим доступу: <http://pptp.kubg.edu.ua/numbers/53-arkhiv-nomeriv-2018-roku/161-4-2018roku.html?showall=&start=1>

ЗНАЧЕННЯ ФІЛОСОФСЬКОЇ, СОЦІОГУМАНІТАРНОЇ ОСВІТИ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МЕДИЧНИХ КАДРІВ

Васильєва І. В., Нечушкіна О. В.

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця

Питання долі філософії, соціогуманітарної складової сучасної освіти, зокрема медичної вищої освіти, в умовах перманентних реформаций в освітній галузі, турбує сьогодні не тільки освітян, науковців, а й представників громадськості. Така ситуація є цілком закономірною, адже освіта та охорона здоров'я є соціальними інститутами, з якими протягом життя стикається кожна людина.

Цілком слушною є думка академіка В. Г. Кременя, що для того, щоб реформування було успішним, ми повинні чітко визначити, яку людину повинна формувати освіта до життя у ХХІ столітті [1]. По суті основні підходи до цього питання розгортаються в руслі відомої дилеми: формувати вузького спеціаліста чи компетентного фахівця з ґрунтовною університетською освітою? Як свідчить досвід історії та сьогодення, в умовах кризових ситуацій, обмежених матеріальних ресурсів посилюються прагматичні тенденції щодо прийняття простих та економних рішень, обґрунтованих ідеологічно. Наприклад, у відповідності до курсу докорінної перебудови медичної освіти у нових політичних та ідеологічних умовах на Всеукраїнській конференції з медичної освіти (1921 р.) було висунуто гасло «готувати не енциклопедистів,